

Fra SPS-viden til inkluderende læringsmiljøer

– *En casebaseret vidensrapport med afsæt i
pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole*

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Abstract.....	3
1. Indledning	3
2. Case og datagrundlag.....	4
3. Hvad viser casen fra pædagoguddannelsen?.....	4
3.1 Barrierer samler sig omkring bestemte situationer og overgange	4
3.2 Der findes allerede vigtige byggesten	5
3.3 Den centrale udfordring er ikke mangel på vilje, men mangel på sammenhæng	5
4. Fra individuel støtte til organisatorisk læring	6
5. Mulige greb til organisatorisk omsætning	7
5.1 Skab faste kontaktflader mellem SPS, undervisere og ledelse	7
5.2 Arbejd med få, faste knudepunkter i uddannelsens årshjul	7
5.3 Kobl feedbackloopet til eksisterende udviklingsspor.....	8
6. Afslutning	8
7. Litteratur	9

Abstract

Rapporten undersøger, hvordan erfaringer fra specialpædagogisk støtte (SPS) kan omsættes fra viden om enkeltstuderendes udfordringer til viden, der kan bruges i undervisning, uddannelsesplanlægning og organisatorisk udvikling – et såkaldt 'feedbackloop'. Rapporten tager udgangspunkt i et samarbejde mellem Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer (VIL) og pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole i perioden august-december 2025.

Analysen bygger på dokumentanalyser, kvalitative interviews med undervisere og SPS-vejledere, observationer af undervisning og løbende dialog med aktører i uddannelsen. Datagrundlaget peger på, at pædagoguddannelsen på KP allerede rummer vigtige byggesten til etableringen af et feedbackloop: en styrket SPS-organisering, forbedret adgang til støtte, eksisterende udviklingsspor om undervisningsdifferentiering og flere konkrete forsøg på brobygning mellem støtte og undervisning. Samtidig viser analysen, at barrierer især samler sig omkring studiestart, gruppearbejde, overgange mellem forløb og praktik samt forløbet op til bachelorprojektet. Uddannelsen udgør dermed en stærk og interessant case for andre aktører, der ønsker at anvende viden og erfaringer fra SPS-systemet til at skabe et mere inkluderende læringsmiljø.

Rapportens hovedfund er, at etableringen af et feedbackloop ikke primært udfordres af mangel på vilje eller lokale initiativer, men snarere af mangel på sammenhæng. Samarbejdet mellem undervisere, SPS-vejledere og ledelse er i mange tilfælde personbåret snarere end systematisk – og dermed sårbart – og viden fra SPS-samtaler omsættes kun i begrænset omfang til fælles analyse og organisatorisk læring. Arbejdet med casen på pædagoguddannelsen peger derfor på værdien af veletablerede og overskuelige kontaktflader, anonymiseret mønstergenkendelse og tydelig kobling til eksisterende udviklings- og kvalitetsspor.

1. Indledning

I de senere år er der kommet større opmærksomhed på, at studerende med funktionsnedsættelser ofte møder barrierer i videregående uddannelse, som ikke alene kan forstås som individuelle vanskeligheder, men også som et spørgsmål om læringsmiljø, organisering og undervisning. Samtidig peger både EVA's undersøgelser og VIL's egen sektorafdækning på, at arbejdet mange steder fortsat er stærkest forankret i individuelt rettede støtteformer som SPS og studievejledning, mens koblingen til undervisningen og den organisatoriske udvikling er svagere (Danmarks Evalueringsinstitut, 2025; Danmarks Evalueringsinstitut & Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer, 2025).

I professionshøjskolesektoren beskrives billedet som præget af betydelig vilje og mange lokale initiativer, men ofte også af manglende samlet strategi, tydelig organisering og systematisk kompetenceudvikling tæt på undervisningen. Inklusionsarbejdet rettet mod studerende med funktionsnedsættelser knyttes mange steder fortsat stærkt til SPS og generelle trivselsindsatser, mens undervisernes rolle og den pædagogiske ledelse er mindre tydeligt forankret (Danmarks Evalueringsinstitut & Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer, 2025). Det gør spørgsmålet om forbindelsen mellem støtte, undervisning og organisatorisk læring særligt relevant.

Denne rapport tager udgangspunkt i et samarbejde mellem VIL og pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole. Formålet har været at undersøge, hvordan erfaringer fra SPS-samtaler og andre støttefunktioner kan indgå i et feedbackloop mellem støtte, undervisning og organisatorisk udvikling. Casen er

relevant og interessant, da pædagoguddannelsen på KP har arbejdet målrettet med at udvikle sit SPS-tilbud og allerede har taget de første skridt hen mod at tage ved lære af erfaringer fra SPS-samtaler i arbejdet med udvikling af læringsmiljøet på uddannelsen. Ambitionen har ikke været at evaluere institutionen, men at bruge casen til at belyse, hvad der skal til, hvis viden fra individrettet støtte i højere grad skal kunne omsættes til udvikling af læringsmiljøer.

I rapporten bruges feedbackloop som betegnelse for en tilbagevendende proces, hvor erfaringer fra støtteforløb, undervisning og øvrige data om uddannelsesforløbet samles, analyseres og omsættes til justeringer i praksis. Et sådant loop forudsætter både, at viden kan løftes fra enkeltstater til mønstre, og at organisationen har steder, hvor denne viden faktisk kan bearbejdes og føre til handling.

2. Case og datagrundlag

Casen omfatter udviklingsarbejde gennemført fra august til december 2025 i samarbejde mellem VIL og pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole. Arbejdet var inspireret af en design-based research-tilgang, men rapporten fokuserer alene på de første faser: kontekstforståelse, identifikation af barrierer og afsøgning af mulige handleveje. Der er således ikke tale om en effektevaluering, men om en casebaseret analyse af eksisterende praksis og udviklingsmuligheder.

Rapporten bygger på dokumentstudier, observationer af undervisning, kvalitative interviews med undervisere og SPS-vejledere samt løbende dialog med ledelses- og udviklingsaktører. Derudover inddrages eksisterende vidensnotater og analyser om bl.a. undervisningsdifferentiering, universal design for learning, læsestrategier, gennemførelse og campusarkitektur, fordi de udgør en vigtig del af den kontekst, som feedbackloopet skal virke i.

Datagrundlaget siger især noget om, hvordan fagprofessionelle oplever barrierer, hvilke initiativer der allerede er i gang, og hvor samarbejdet mellem støtte og undervisning har styrker og svagheder. Det siger mindre om de studerendes egne erfaringer i projektperioden, fordi der ikke indgår et selvstændigt interviewmateriale med studerende i denne rapport. Rapporten bør derfor læses som en kvalificeret analyse af en institutionscase og som et bidrag til udvikling – ikke som en udtømmende vurdering af uddannelsens samlede læringsmiljø.

3. Hvad viser casen fra pædagoguddannelsen?

Analysen peger samlet på, at casen både rummer tydelige udfordringer og tydelige ressourcer. Det væsentlige spørgsmål er derfor ikke, om der findes problemer eller initiativer, men hvordan eksisterende viden og praksis kan forbindes mere systematisk.

3.1 Barrierer samler sig omkring bestemte situationer og overgange

Casen peger på, at barrierer ikke optræder tilfældigt, men samler sig omkring bestemte situationer med høje krav, svære relationer samt store skift og overgange. Det gælder især i studiestarten, i arbejdet med studiegrupper, i overgange mellem forløb og praktik samt i forløbet op mod bachelorprojektet. Her bliver behovet for overblik, meningsskabelse, relationel tryghed og tydelig stilladsering særligt synligt.

- **Skift og overgange:** Uddannelsens mange skift mellem undervisere, hold og forløb gør det vanskeligt at skabe kontinuitet. Det øger risikoen for, at vigtig viden om tilbagevendende udfordringer går tabt.
- **Gruppedannelse og deltagelseskrav:** Gruppearbejde, mundtlige oplæg og lange projektforsløb fremstår som tilbagevendende steder, hvor nogle studerende mister fodfæste. Det handler ikke kun om sociale forhold blandt de studerende, men også om manglende tydelighed fra undervisere i gruppedannelse, rollefordeling og forventninger.
- **Struktur, progression og formål:** Når sammenhængen mellem forløb, opgaver og progression er uklare, øges risikoen for meningsstab og usikkerhed. Det rammer især studerende, der i forvejen er sårbare i mødet med komplekse krav.
- **Fysiske og organisatoriske rammer:** Casen peger også på betydningen af fysiske læringsmiljøer, fx adgang til overskuelige arbejdspladser, muligheder for gruppearbejde og rum, der understøtter deltagelse og tilhør.

Et vigtigt fund er, at disse barrierer ikke alene vedrører studerende med SPS. Tværtimod peger SPS-samtalerne på forhold, som ofte også udfordrer andre studerende. Det gør SPS-viden relevant som kilde til mere generel læringsmiljøudvikling.

3.2 Der findes allerede vigtige byggesten

Casen viser samtidig, at pædagoguddannelsen ikke starter fra nul. Der er allerede etableret flere forhold, som kan fungere som byggesten i et feedbackloop. Adgangen til SPS er blevet styrket gennem arbejdet med SPS-brugerrejse og en mere smidig ansøgnings- og opstartsproces, hvor støtten igangsættes før STUK's godkendelse og der er mulighed for at undervisere kan kontakte SPS-koordinator og påbegynde samarbejdet med den studerende før ansøgningen er lavet. Samtidigt har den nye tværgående SPS-organisering skabt bedre rammer for onboarding, sparring og kompetenceudvikling blandt SPS-vejledere. Endvidere har man taget fat på et fagligt udviklingsarbejde, hvor man blandt andet med inspiration fra Studenterrådgivningens arbejde med SPS opdyrker en afpatologiserende og afindividualiserende tilgang til støtten.

Derudover findes der allerede relevante udviklingsspør tæ t på undervisningen. Uddannelsen indgår i arbejde med undervisningsdifferentiering, og der foreligger vidensarbejde om bl.a. Universal Design for Learning (UDL), læsestrategier, studerendes læreprocesser, campusarkitektur og gennemførelse. Casen rummer også konkrete forsøg på brobygning mellem SPS-vejledning og undervisning, fx workshops, fælles drøftelser og beredskaber, hvor SPS-faglighed bringes i spil uden for det enkelte støtteforløb.

Underviserne beskriver desuden en række eksisterende, inkluderende greb i praksis. Det gælder bl.a. tydelig mikrostruktur, stilladsering af læsning og opgaver, bevidst arbejde med gruppestilladsering samt undervisningsformer, der skaber flere deltagelsesveje. Casen peger derfor ikke først og fremmest på mangel på engagement eller faglig refleksion, men snarere på et behov for at gøre eksisterende viden mere fælles, mere systematisk og mindre personafhængig.

3.3 Den centrale udfordring er ikke mangel på vilje, men mangel på sammenhæng

Det mest markante fund i casen er, at sammenhængen mellem støtte, undervisning og organisatorisk udvikling med fordel kunne gøres mere robust. Samarbejdet mellem undervisere og SPS-vejledere afhænger

ofte af, hvem der tilfældigvis kender hinanden, arbejder tæt på hinanden eller tager initiativ lokalt. Nogle steder fungerer samarbejdet godt; andre steder fremstår SPS stadig som et parallelt system ved siden af undervisningen.

Det er dog værd at understrege at der fortsat skal være en opmærksomhed på, at personfølsomme oplysninger, delt af de studerende i vejledningen, ikke skal deles og kunne lægges de studerende til last. Tværtimod peger casen på behovet for bedre måder at løfte viden fra enkeltsager til anonymiserede og aggregerede mønstre. SPS-vejledere sidder med erfaringer om, hvor studerende igen og igen møder barrierer, men denne viden opsamles endnu kun i begrænset omfang på en form, der kan bruges i fælles analyse og didaktiske drøftelser uden at udfordre tavshedspligt eller bidrage til stigmatisering.

Samtidig viser casen, at en mere systematisk opsamling ikke må blive endnu en tung administrationsopgave. Hvis feedbackloopet skal fungere, skal dokumentation og mønstergenkendelse være enkel, tidsmæssigt håndterbar og tydeligt forbundet med fora, hvor viden faktisk bliver brugt. Ellers risikerer feedbackloopet at blot blive en ekstra belastning i en i forvejen presset praksis.

Analysen peger derfor på et behov for bedre infrastruktur for vidensflow og i forlængelse heraf tydeligere organisatoriske fora, hvor viden kan omsættes til fælles prioriteringer. Uden den kobling vil selv gode lokale initiativer have svært ved at udvikle sig til en fælles uddannelseskultur.

4. Fra individuel støtte til organisatorisk læring

Et centralt perspektiv i casen er, at SPS-viden ikke kun er støttefaglig viden om enkeltstuderende. Den kan også være strategisk viden om, hvor læringsmiljøet skaber unødige barrierer, og hvor der kan være behov for pædagogiske, didaktiske eller organisatoriske justeringer. Casen peger dermed på et muligt skifte: fra at forstå SPS som en ordning ved siden af uddannelsen til at forstå dele af SPS-erfaringen som input til uddannelsens egen læring.

I den forstand rækker casen ud over både pædagoguddannelsen og Københavns Professionshøjskole. VIL's sektoranalyse peger på, at professionshøjskolerne ofte arbejder med mange lokale indsatser, men at samlet strategi, tydelig organisering og systematisk kompetenceudvikling ofte halter efter. Samtidig beskrives en tilbagevendende udfordring i at omsætte støtte- og vejledningsviden til mere undervisningsnære og fælles greb (Danmarks Evalueringsinstitut & Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer, 2025). Casen illustrerer derfor et bredere sektorproblem snarere end et særtilfælde.

Et feedbackloop bør i den sammenhæng ikke forstås som et selvstændigt projekt eller en særskilt kanal for SPS. Det er snarere en organisatorisk infrastruktur for læring: en måde at samle erfaringer fra støtte, undervisning, kvalitetsarbejde og uddannelsesudvikling, så de kan kvalificere hinanden. Når det lykkes, kan arbejdet med studerende, der møder de største barrierer, samtidig styrke rammerne for en langt bredere gruppe studerende.

Dette kræver også en ændring i, hvordan viden forstås. Det afgørende er ikke blot at kende den enkelte studerendes behov, men at kunne se mønstre på tværs og bruge dem til at stille bedre spørgsmål til uddannelsens egne rammer: Hvor mister studerende overblik? Hvornår bliver gruppearbejde ekskluderende? Hvilke overgange er særligt sårbare? Og hvilke eksisterende greb ser faktisk ud til at hjælpe?

5. Mulige greb til organisatorisk omsætning

Grebene nedenfor er formuleret som analytisk begrundede muligheder. De er ikke anbefalinger rettet specifikt til Københavns Professionshøjskole, men forslag til, hvad professionshøjskoler og andre institutioner kan overveje, hvis de vil styrke forbindelsen mellem SPS, undervisning og organisatorisk læring. Fælles for dem er, at de tager afsæt i casen og bygger videre på eksisterende strukturer frem for at forudsætte helt nye systemer.

5.1 Skab faste kontaktflader mellem SPS, undervisere og ledelse

Analysen viser, at vidensflowet i dag i høj grad er personafhængigt. Hvor undervisere og SPS-vejledere har en tydelig kontaktflade, opstår der lettere fælles forståelser af barrierer, deltagelsesmuligheder og virksomme greb. Hvor kontaktfladen er svag, bliver støtte og undervisning let til adskilte logikker.

Et muligt greb er derfor at etablere få, tilbagevendende formater, hvor anonymiseret viden fra SPS-samtaler kan møde underviserens egne observationer og ledelsens blik for prioritering. Det kan fx være korte tematiske opsamlinger, faste punkter på udvalgte team- eller lederfora eller fælles refleksion over et begrænset antal tilbagevendende udfordringer.

- **Tematiske opsamlinger:** korte, aggregerede overblik over mønstre omkring fx gruppearbejde, studiestart, praktik eller bachelorforløb.
- **Faste mødepunkter:** udvalgte fora, hvor undervisere, SPS-vejledere og relevante ledelsesaktører sammen drøfter mønstre og mulige prøvehandling.
- **Klare rammer for videndeling:** fælles principper for, hvilken viden der kan deles uden at kompromittere tavshedspligt eller pege på enkelte studerende.

Pointen er ikke flere møder i sig selv, men en mere stabil kontaktflade mellem funktioner, der allerede producerer relevant viden.

5.2 Arbejd med få, faste knudepunkter i uddannelsens årshjul

Casen peger tydeligt på, at udfordringer koncentrerer sig omkring bestemte overgange. Et feedbackloop bliver derfor mere håndterbart, hvis det knyttes til få, faste punkter i uddannelsens årshjul frem for at forsøge at opsamle alt hele tiden.

Et muligt greb er at udpege tre-fire kritiske knudepunkter, hvor erfaringer systematisk samles og oversættes til handling. I en professionshøjskolekontekst kan det fx være studiestart, overgang til specialisering eller praktik, tilbagevendende fra praktik og forløbet op mod bachelorprojektet.

- **Saml få typer data ad gangen:** fx mønstre fra SPS, undervisning og øvrige evalueringer ved hvert knudepunkt.
- **Priorité få spørgsmål:** fx grupperedskaber, læsebelastning, struktur eller progression, så arbejdet forbliver overskueligt.
- **Afprøv og følg op:** mindre didaktiske eller organisatoriske justeringer kan afprøves og vurderes i den næste cyklus.

Et sådant årshjul kan gøre feedbackloopet konkret uden at gøre det til et parallelt styringssystem.

5.3 Kobl feedbackloopet til eksisterende udviklingsspor

Analysen viser, at casen allerede rummer relevante udviklingsspor. Det gælder bl.a. arbejde med undervisningsdifferentiering, andre pædagogiske vidensspor, kvalitetsarbejde og udviklingen af nye uddannelsesforløb. Det stærkeste potentiale ligger derfor ikke i at etablere et særskilt feedbackloop ved siden af alt andet, men i at lade SPS-viden supplere de processer, der allerede former undervisning og organisering.

Et muligt greb er derfor at bruge feedbackloopet som supplement til eksisterende analyse- og udviklingsarbejde. Når viden fra SPS-samtaler bringes ind som én af flere datakilder, kan den kvalificere valg af temaer, udpegnings af sårbare overgange og vurdering af, hvilke ændringer der er værd at afprøve.

- **Brug SPS-indsigter i temavalg:** lad aggregerede mønstre kvalificere, hvilke udfordringer der sættes på den udviklingsmæssige dagsorden.
- **Supplér eksisterende data:** brug SPS-viden sammen med undervisningsevalueringer, observationer og andre datakilder.
- **Knyt læringen til beslutningsstrukturer:** lad erfaringer indgå i studieordningsarbejde, kvalitetsfora og kompetenceudvikling, så viden får organisatorisk følgevirkning.

Derved mindskes risikoen for, at SPS forbliver et appendix til uddannelsen, og sandsynligheden øges for, at læring forankres i eksisterende beslutningsstrukturer.

De tre greb præsenteret i 5.1, 5.2 og 5.3 ovenfor styrker i praksis hinanden. Uden faste kontaktflader bliver viden svært at dele. Uden et årshjul bliver arbejdet let ad hoc. Og uden kobling til eksisterende udviklingsspor får læringen svært ved at påvirke undervisning og organisering. Casen peger derfor ikke på én enkelt løsning, men på behovet for en mere sammenhængende infrastruktur for vidensopsamling, -deling og -implementering.

6. Afslutning

Casen fra pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole viser, at arbejdet med specialpædagogisk støtte rummer et potentiale, der rækker ud over den individuelle støtte. Når erfaringer fra SPS-samtaler og undervisning forstås som viden om læringsmiljøet, kan de bruges til at identificere tilbagevendende barrierer og skærpe uddannelsesudviklingen. Casen viser også, at dette potentiale ikke realiseres automatisk. Det afhænger af organisatorisk forankring, klare kontaktflader, håndterbare former for mønstergenkendelse og en tæt kobling til eksisterende udviklings- og kvalitetsspor.

Rapporten dokumenterer ikke effekter, og den giver ikke et fuldt billede af de studerendes egne erfaringer. Men den giver et kvalificeret case-baseret bud på, hvor institutioner kan begynde, hvis de vil bevæge sig fra isolerede initiativer og personafhængige løsninger til en mere fælles og holdbar praksis. I den forstand peger rapporten mod en central opgave for sektoren: at gøre viden fra støtte, undervisning og organisering gensidigt oplysende, så færre studerende møder de samme barrierer igen.

7. Litteratur

- Antczak, H. B., Falkenberg, H., & Schaumann, M. B. (2024). Vidensnotat 1: Undervisningsdifferentiering - Et litteraturstudie om undervisningsdifferentiering på videregående uddannelser. Københavns Professionshøjskole.
- Antczak, H. B., Falkenberg, H., & Ørvad, H. S. (2025). Vidensnotat 3: Universal Design for Learning - Et litteraturstudie om Universal Design for Learning på videregående uddannelser. Københavns Professionshøjskole.
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2023). Studerende med funktionsnedsættelser på videregående uddannelser. EVA.
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2025). Videregående uddannelsers arbejde med specialpædagogisk støtte. EVA.
- Danmarks Evalueringsinstitut & Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer. (2025). Inkluderende læringsmiljøer i dansk videregående uddannelse.
- Ellegaard, M., Derrous, M. B. A., Langhorn, J. H., & Mosebo, M. B. (2024). Vidensnotat 2: Undervisningsdifferentiering - En undersøgelse af praksis for undervisningsdifferentiering på KP. Københavns Professionshøjskole.
- Falkenberg, H., Butters, S. R., & Fuldmåne, B. E. (2025). Vidensnotat 4: Uddannelsesdifferentiering - En kortlægning af uddannelsesdifferentiering på professionshøjskoler. Københavns Professionshøjskole.
- Falkenberg, H., Lind, U., Bro, C., Rosengren Ekebjærg, M., Elkjær, S. K., Frydendal, A. R., Jensen, G. M., Kellberg, K. S., Jepsen, D. K., Kramvig, C., Lundø, L., & Møller, E. S. (2025). Arkitektur og rum som rammen om de studerendes læreprocesser: Delrapport fra pædagoguddannelsens uddannelsesforskningsprojekt. Københavns Professionshøjskole.
- Frøling, M., & Mouridsen, V. N. (2024). Hvem gennemfører pædagoguddannelsen? Dataanalyse til strategisk indsats om gennemførelse. Københavns Professionshøjskole.
- Lind, U., Larsen, N. S., Dohn, L. K., Matthiesen, J., Balasubramaniam, R., & Klestrup, R. S. (2025). Vidensnotat 5: Understøttelse af studerendes læsestrategier og læsefærdigheder - Et litteraturstudie. Københavns Professionshøjskole.
- Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. (2022). Bedre vilkår for studerende med funktionsnedsættelser.